

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2010 m. sausio 8 d. įsakymu Nr. V- 55

(Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. gegužės 9 d. įsakymo Nr. V-769 redakcija)

LIETUVIŲ GIMTOSIOS KALBOS PAGRINDINIO UGDYMO PASIEKIMŲ PATIKRINIMO PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Lietuvių gimtosios kalbos pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo programa (toliau – Programa) apibrėžia lietuvių gimtosios kalbos pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo tikslą, uždavinius, struktūrą, tikrinamus gebėjimus, turinį ir vertinimą.

2. Programa parengta vadovaujantis Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosiomis programomis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008 m. rugpjūčio 26 d. įsakymu Nr. ISAK-2433 (Žin., 2008, Nr. 99-3848).

3. Sudarant Programą vadovautasi šiomis nuostatomis:

3.1. Programa turi atitikti Pagrindinio ugdymo lietuvių gimtosios kalbos bendrąją programą;

3.2. Programa turi būti siauresnė ir konkretesnė už bendrąją programą;

3.3. Pasiekimų patikrinimo turinio reikalavimai, struktūra ir vertinimas turi būti iš anksto žinomi užduoties rengėjams, mokytojams ir mokiniams.

4. Programa skiriama pasiekimų patikrinimo užduočių rengėjams, lietuvių gimtosios kalbos mokytojams, pagrindinio ugdymo baigiamosios klasės mokiniams (pagrindinio ugdymo programos baigiamosios klasės mokiniams), visiems socialiniams partneriams (tėvams, mokyklų vadovams ir kt.).

5. Programoje vartojamos sąvokos:

testas – standartizuotos formos užduočių sistema, kuria pagal Programos reikalavimus tikrinamas pagrindinio ugdymo programos baigiamosios klasės mokinių lietuvių kalbos mokėjimas;

testo sandas – pasiekimų patikrinimo dalis, kuria tikrinami atskiros srities gebėjimai; aptariamam atveju skiriami viešojo kalbėjimo, teksto suvokimo ir literatūros žinių taikymo, kalbos žinių taikymo, rašymo sandai;

užduotis – testo sando dalis, kurią sudaro formuluotė (nurodymai atlikti konkrečius veiksmus) ir įvestis;

punktas – kiekvienas tikrinamas užduoties elementas, vertinamas atskiru tašku ar taškais;

įvestis – pateikta medžiaga, kuria remdamasis mokinys turėtų sukurti tinkamą atsakymą;

viešasis kalbėjimas (viešoji kalba) – iš anksto parengtas monologas tam tikra tema, skirtas klausytojų grupei (po viešosios kalbos gali būti atsakoma į klausimus arba trumpai diskutuojama);

prezentacija – informacinė viešoji kalba naudojant vaizdines priemones (po prezentacijos gali būti atsakoma į klausimus arba trumpai diskutuojama);

kultūros tekstai – tautosaka, mitai, legendos, laiški, memuarai, biografijos, autobiografijos, apybraižos, periodikos straipsniai ir kt.

II. PASIEKIMŲ PATIKRINIMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

6. Lietuvių gimtosios kalbos pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo tikslas – įvertinti pagrindinio ugdymo programos baigiamosios klasės mokinių lietuvių gimtosios kalbos pasiekimus ir teikti informaciją apie pagrindinio ugdymo kokybę.

7. Lietuvių gimtosios kalbos pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo uždaviniai:

7.1. įvertinti mokinių komunikacinės ir kultūrinės kompetencijos aspektus, apimančius lietuvių kalbos ir literatūros žinias bei gebėjimus jas taikyti, spręsti problemas, analizuoti, vertinti, pasiektus baigiant dalyko pagrindinio ugdymo bendrąją programą;

7.2. teikti mokiniams informaciją, reikalingą renkantis tolesnį dalyko mokymosi kursą ir mokyklą;

7.3. teikti mokykloms informaciją, reikalingą priimant mokinius į tolesnio mokymosi programas;

7.4. teikti mokykloms ir savivaldybėms informaciją, padedančią įsivertinti lietuvių gimtosios kalbos mokymo(si) rezultatus;

7.5. teikti švietimo stebėsenai reikalingą informaciją ir informuoti visuomenę apie lietuvių gimtosios kalbos pagrindinio ugdymo rezultatus.

III. TIKRINAMI GEBĖJIMAI

8. Lietuvių gimtosios kalbos pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimu siekiamas įvertinti mokinių įgytas kompetencijas sudaro mokinių žinių taikymo, problemų sprendimo gebėjimai (pateikiami Lietuvių gimtosios kalbos pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo Programos priede (toliau – Programos priedas).

8.1. Žinių taikymo ir supratimo gebėjimų grupei priskiriami tokie gebėjimai, kuriuos mokiniai parodo:

8.1.1. vartodami tinkamas gramatines formas ir konstrukcijas, taisyklingai rašydami;

8.1.2. atpažindami skaitomo teksto žanrą, nusakydami temą;

8.1.3. rasdami reikalingą informaciją, perfrazuodami teksto mintis savais žodžiais,

8.1.4. darydami tiesiogines išvadas,

8.1.5. rasdami citatų minčiai pagrįsti, pateikdami pavyzdžių.

8.2. Problemų sprendimo, analizavimo, interpretavimo ir vertinimo gebėjimų grupei priskiriami tokie gebėjimai, kuriuos mokiniai parodo:

8.2.1. nagrinėdami, atrinkdami, tinkamai siedami ir apibendrinami informaciją;

8.2.2. formuluodami teksto pagrindinę mintį, problemą, apibūdindami veikėjus, nusakydami priežasties ir pasekmės ryšius;

8.2.3. apibendrinami, atskleisdami teksto prasmę remdamiesi teksto visuma ir savo patirtimi;

8.2.4. išsakydami savo požiūrį, vertindami skaitomų tekstų turinį ir raišką;

8.2.5. rašydami tinkamos struktūros tekstą;

8.2.6. argumentuotai išsakydami savo požiūrį.

IV. PASIEKIMŲ PATIKRINIMO STRUKTŪRA

9. Patikrinimas vykdomas vadovaujantis Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. V-2558 (Žin., 2012, Nr. 3-90).

10. Pasiekimų patikrinimo testą sudaro dvi dalys: žodžiu ir raštu:

10.1. dalį žodžiu sudaro viešojo kalbėjimo sandas;

10.2. dalį raštu sudaro trys sandai: skaitomo teksto suvokimo ir literatūros žinių taikymo, kalbos žinių taikymo, rašymo.

10.3. Patikrinimo struktūra ir trukmė pateikiama 1 lentelėje.

1 lentelė. Patikrinimo struktūra ir trukmė

Patikrinimo dalys	Patikrinimo sandas	Laikas
Dalis žodžiu	Viešasis kalbėjimas	5–7 min. (ugdymo proceso metu)
Dalis raštu	Rašymas	150 min.
	Pertrauka	30 min.
	Teksto suvokimas ir literatūros žinių taikymas	60 min.
	Kalbos žinių taikymas	

11. Viešojo kalbėjimo gebėjimai (pateikiama Programos priedo 1 lentelėje) tikrinami ir įvertinami 10 klasės mokymosi proceso metu:

11.1. mokinys, mokytojo padedamas, renkasi temą, kaupia reikalingą medžiagą iš įvairių šaltinių (grožinės ir mokslinės literatūros, žiniasklaidos, statistikos ir pan.) ir rengiasi viešajam kalbėjimui;

11.2. mokytojas su mokiniu numato viešojo kalbėjimo atsiskaitymo laiką per lietuvių kalbos pamokas arba kitu metu (konferencijoje, minėjime ar kitame renginyje);

11.3. mokinys pasitaręs su mokytoju gali rinktis atsiskaitymo formą – pranešimą, prezentaciją literatūros, kultūros tema;

11.4. dalies žodžiu (viešojo kalbėjimo) atsiskaitymas organizuojamas mokyklos numatyta tvarka.

12. Pasiekimų patikrinimo raštu dalys vykdomos tą pačią dieną, tarp dalių daroma pertrauka.

13. Abi pasiekimų patikrinimo dalys – žodžiu ir raštu – yra privalomos.

14. Pasiekimų patikrinimo užduotys sudaromos vadovaujantis pasiekimų patikrinimo sričių ir tikrinamų gebėjimų proporcijomis, nusakytomis pateikiamoje matricoje (2 lentelė). Jos paskirtis – užtikrinti, kad kiekvienais metais šios proporcijos būtų tokios pačios.

2 lentelė. Tikrinamų kalbos gebėjimų svarba

Pasiekimų patikrinimo sritys	Viešasis kalbėjimas	Rašymas	Teksto suvokimas ir literatūros žinių taikymas	Kalbos žinių taikymas
Svarba (%)	20	40	20	20

V. PASIEKIMŲ PATIKRINIMO TURINYS

15. Pasiekimų patikrinimo turinio pagrindas – Pagrindinio ugdymo lietuvių gimtosios kalbos bendroji programa. Pasiekimų patikrinimo turinys (užduočių pobūdis, tikrinami gebėjimai, užduočių tipai) aptariamas Programos priede.

16. Pasiekimų patikrinimo turinyje įvardijami tikrinami gebėjimai ir išskirti minimalūs reikalavimai.

17. Pasiekimų patikrinimo teste turi būti numatyta 30 procentų minimalius reikalavimus (*pateikiama Programos priede*) atitinkančių punktų.

VI. VERTINIMAS

18. Lietuvių kalbos pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo įvertinimą sudaro viešojo kalbėjimo, rašymo, teksto suvokimo ir literatūros žinių taikymo, kalbos žinių taikymo įvertinimų suma.

19. Kalbėjimo dalies įvertinimas sudaro 20 procentų viso pasiekimų patikrinimo įvertinimo. Jį sudaro mokinio įvertinimas mokymosi proceso metu už viešąją kalbą pasirinkta kalbos, literatūros, kultūros tema.

20. Kalbėjimo vertinimo kriterijų svarba: temos suvokimas, pagrindinės minties plėtojimas, teiginių argumentavimas – 35%; kalbos struktūra ir stilius – 25%; kalbėjimo situacijos ir adresato paisymas – 15%; kalbos taisyklingumas – 25%.

21. Rašymo dalies vertinimo kriterijų svarba: turinio vertinimas – 35%, teksto struktūros ir raiškos vertinimas – 30%, kalbos normų laikymosi vertinimas – 35%. Rašymo sando atliktis vertinama 0 tašku, jei rašto darbas parašytas kita nei nurodyta užduotyje tema.

22. Pasiekimų patikrinimo užduoties atliktis vertinama vadovaujantis vertinimo instrukcijomis. Vertinimo instrukcijos rengiamos vadovaujantis Programos III, IV, V ir VI skyriais.

23. Vertinimo instrukcijose galimi tam tikri nuokrypiai nuo pateiktų proporcijų, tačiau jie turėtų būti ne didesni kaip $\pm 5\%$.

24. Visų pasiekimų patikrinimo dalių (žodžiu ir raštu) užduotys vertinamos taškais, kurių galutinė suma turi atitikti nustatytą tikrinamų kalbos gebėjimų santykį (*Programos priedo 2 lentelė*).

25. Mokinio surinktų taškų suma konvertuojama į įvertinimą balais, vadovaujantis 3 lentele.

3 lentelė. Taškų sumos procentais ir įvertinimo balais santykis

Taškų suma (proc.)	100–90	89–80	79–70	69–60	59–50	49–40	39–30	29–20	19–10	9 ir mažiau
Balai	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

26. Galutinį įvertinimą sudaro visų patikrinimo dalių – viešojo kalbėjimo, rašymo, teksto suvokimo ir literatūros žinių taikymo, kalbos žinių taikymo – įvertinimų suma.

**LIETUVIŲ GIMTOSIOS KALBOS PAGRINDINIO UGDYMO
PASIEKIMŲ PATIKRINIMO TURINYS**

Viešasis kalbėjimas

1 lentelė

Užduoties pobūdis	Viešoji kalba	
Tematika	Konkrečią kalbėjimo temą mokinys renkasi mokytojo padedamas. Bendra nuostata: temos turi būti aktualios, plečiančios mokinių akiratį – iš literatūros, kalbos, kultūros.	
Tikrinami gebėjimai	<p>Tinkamai atrinkti informaciją, paaiškinti sąvokas. Tikslingai naudotis informacija ir asmenine, kultūrine patirtimi. Pasirengti kalbėti pagal susidarytą planą. Kalbėti atsižvelgiant į konkrečią komunikacinę situaciją, kalbėjimo tikslą ir adresatą. Nuosekliai, laikantis teksto struktūros reikalavimų, reikšti savo mintis. Argumentuotai atskleisti temą.</p> <p>Reikšti savo nuomonę, ją pagrįsti. Reikšti mintis žodžiu taisyklinga ir stilinga kalba: paisyti kalbos gramatikos ir leksikos normų, kalbėti tiksliai, aiškiai, glaustai, siekti įtaigumo. Laikytis viešojo kalbėjimo etiketo taisyklių.</p>	<p>Minimalūs gebėjimai</p> <p>Naudotis informacija ir asmenine patirtimi.</p> <p>Pasirengti kalbėti pagal susidarytą planą. Kalbėti atsižvelgiant į kalbėjimo tikslą ir adresatą.</p> <p>Laikantis struktūros reikalavimų reikšti savo mintis. Suformuluoti teiginius, atskleidžiančius temą/problemą. Pateikti argumentų. Reikšti savo nuomonę. Vartoti tinkamą žodyną. Taisyklingai tarti ir kirčiuoti, laikytis bendrinės kalbos gramatikos ir leksikos normų.</p> <p>Laikytis viešojo kalbėjimo etiketo taisyklių.</p>
Užduočių tipai	Atvirojo tipo užduotis	

Teksto suvokimas ir literatūros žinių taikymas

2 lentelė

Užduoties pobūdis	Pateikiami du tekstai (grožinės literatūros ir negrožinis kultūros tematika). Bendra tekstų apimtis 400–500 žodžių. Pateikiama 8–10 užduoties punktų (klausimų), apimančius esminius tekstų aspektus.	
Tikrinami gebėjimai	<p>Rasti nurodytą informaciją, apibendrinti, palyginti, sieti informaciją su savo patirtimi. Suformuluoti teksto temą, problemą ir pagrindinę mintį, nurodyti teksto (negrožinio) tikslą. Vertinti skaitomo teksto turinį, raišką, kontekstą naudojantis žiniomis ir asmenine patirtimi; išreikšti savo nuomonę apie tekste</p>	<p>Minimalūs gebėjimai</p> <p>Rasti nurodytą informaciją, sieti informaciją su savo patirtimi.</p> <p>Perfrazuoti teksto mintis savais žodžiais. Suformuluoti teksto temą ir pagrindinę mintį. Išsakyti savo nuomonę apie teksto turinį, tekste aiškiai teigiamas vertybes.</p>

	<p>atskleidžiamas vertybes. Suprasti tekstus, kuriuose prasmė kuriama nežodiniais būdais (ilustracijos, šriftai ir pan.), paaiškinti jų paskirtį.</p> <p>Sieti tekstą su kultūriniu kontekstu. Nurodyti, kuriai kultūros epochai ar literatūros kryptims priklauso tekstas (jei yra keletas požymių, leidžiančių aiškiai apie tai spręsti).</p> <p>Suprasti grožinės literatūros kūrinio pavaizduotąjį pasaulį: nusakyti veiksmo laiką ir erdvę; skirti grožinio kūrinio pasakotoją ir veikėją, aptarti pasakotojo poziciją; apibūdinti veikėjus (išorę, vidaus savybes, idealus, išgyvenimus ir jų kaitą) ir tekste akivaizdžius jų kūrimo būdus; nusakyti kūrinio nuotaiką; aptarti lyrinio subjekto išgyvenimą. Paaiškinti, kaip kalbinės raiškos priemonių pasirinkimą, komponavimo ypatumus lemia autoriaus tikslai, adresatas, situacija. Atpažinti literatūros rūšį (epika, lyrika, drama) ir pagrįsti savo atsakymą (jei yra keletas požymių, leidžiančių aiškiai apie tai spręsti). Daryti išvadas, rasti tekste argumentų joms pagrįsti.</p>	<p>Suprasti tekstus, kuriuose prasmė kuriama nežodiniais būdais (ilustracijos, šriftai ir pan.).</p> <p>Suprasti grožinės literatūros kūrinio pavaizduotąjį pasaulį: nusakyti veiksmo laiką ir erdvę; skirti grožinio kūrinio pasakotoją ir veikėją; apibūdinti veikėjus (išorę, vidaus savybes, idealus, išgyvenimus ir jų kaitą); nusakyti kūrinio (ypač lyrinio) nuotaiką, reiškiamus jausmus.</p>
Užduočių tipai	<p>Pusiau atvirojo tipo užduotys: – užbaigti sakinius; – užpildyti (ar baigti pildyti) lentelę, schemą. Atvirojo tipo užduotys: – suformuluoti atsakymus į klausimus; – atlikti nurodytas užduotis (surasti citatas, žodžius tekste, pateikti pavyzdžių ir pan.).</p>	

Kalbos žinių taikymas

3 lentelė

Užduoties pobūdis	Pateikiami užduoties punktai, susiję su teksto suvokimo ir literatūros žinių taikymo sando tekstais arba kitais rišliais tekstais	
Tikrinami gebėjimai	<p>Parinkti tinkamas kalbos priemones įvairioms reikšmėms perteikti. Perteikti norimą informaciją įvairiomis kalbos priemonėmis (linksniais, linksniais su prielinksniais, dalyvinėmis, padalyvinėmis ir pusdalyvinėmis konstrukcijomis,rieveksmiais, šalutiniais sakiniais, leksinėmis priemonėmis).</p>	<p>Minimalūs gebėjimai</p> <p>Paprastomis kalbos priemonėmis perteikti norimą informaciją.</p>

	<p>Paaiškinti perkeltinės reikšmės žodžių ir žodžių junginių reikšmes tekste.</p> <p>Taikyti žodžių darybos ir kaitybos žinias taisyklingai rašant.</p> <p>Taikyti sintaksės žinias naudojant skyrybos ženklus.</p> <p>Laikytis kalbos kultūros normų.</p>	<p>Taikyti elementarias gramatikos žinias rašant.</p> <p>Taikyti elementarias sintaksės žinias naudojant skyrybos ženklus.</p> <p>Laikytis kalbos kultūros normų.</p>
Užduočių tipai	<p>Uždarojo ir pusiau atvirojo tipo užduotys: rasti ir pažymėti, įrašyti, pasirinkti; užbaigti sakinius, atlikti užduotį pagal modelį pan.</p> <p>Atvirojo tipo užduotys: suformuluoti atsakymus į klausimus; atlikti nurodytas užduotis (surasti citatas, žodžius tekste, pateikti pavyzdžių ir pan.).</p>	

Rašymas

4 lentelė

Užduoties pobūdis	<p>Pateikiamos 3 alternatyvios teksto kūrimo užduotys su įvestimis. Mokinys renkasi vieną iš jų ir kuria tekstą.</p> <p>Vienos užduoties įvestis – grožinės literatūros ar kultūros tekstas. Po tekstu pateikiami keli orientaciniai klausimai, padedantys suvokti turinį, idėją.</p> <p>Mokinys suformuluoja temą ir kuria tekstą atskleisdamas savo požiūrį, remdamasis įvestimi, asmenine, kultūrine patirtimi.</p> <p>Kitose dvejose rašymo užduotyse kaip įvestis nurodyta konkreti komunikacinė situacija, susijusi su literatūrinėmis ir sociokultūrinėmis temomis, gali būti pateikta ir kita medžiaga (pvz., žemėlapis, schema, tam tikri duomenys ar kt.).</p> <p>Mokinys kuria tekstą atskleisdamas savo požiūrį, remdamasis įvestimi, asmenine, kultūrine patirtimi.</p>
Kuriamo teksto apimtis	250–350 žodžių (1–1,5 A4 formato puslapio)
Kuriamų tekstų skaičius	Vienas tekstas
Galimi kuriamų tekstų tipai ir žanrai	<p>Tipai: samprotavimas (aiškinimas, argumentavimas) / samprotavimas su pasakojimo ir/ar aprašymo elementais.</p> <p>Žanrai: rašinys, laiškas, straipsnis.</p>

Tikrinami gebėjimai	<p>Nuosekliai plėtoti pagrindinę mintį, vertinti. Tinkamai argumentuoti, remiantis įvestimi, asmenine, kultūrine patirtimi.</p> <p>Nuosekliai, aiškiai dėstyti mintis raštu.</p> <p>Paisyti teksto struktūros, nuoseklumo, pastraipos vientisumo, bendrųjų stiliaus reikalavimų.</p> <p>Atsižvelgti į rašymo tikslą, adresatą ir situaciją.</p> <p>Tikslingai komponuoti tekstą.</p> <p>Tinkamai parinkti kalbinės raiškos priemonės.</p> <p>Taisyklingai rašyti laikantis rašybos, skyrybos, žodžių ir gramatinių formų vartojimo, sakinių sudarymo ir siejimo normų.</p>	<p>Minimalūs gebėjimai</p> <p>Nuosekliai, aiškiai dėstyti mintis raštu. Išsakyti savo nuomonę.</p> <p>Paisyti teksto struktūros, nuoseklumo, bendrųjų stiliaus reikalavimų.</p> <p>Atsižvelgti į rašymo tikslą, adresatą ir situaciją.</p> <p>Rašyti laikantis rašybos, skyrybos, žodžių ir gramatinių formų vartojimo, sakinių sudarymo ir siejimo normų (daroma klaidų, bet tekstas suprantamas be didesnių pastangų).</p>
Užduoties tipas	Atvirojo tipo užduotis – parašyti tekstą pagal įvestį	